

NOTAT

14-03-2023

EMN-2019-00852

1613725

Tanne Ebert Jørgensen

Oversigt over projekter støttet af den Fælles Regionale Pulje til Forskning i Forebyggelse 2023

Den Fælles Regionale Pulje til Forskning i Forebyggelse skal bidrage til, at en koordineret forebyggelsesindsats går hånd i hånd med den nyeste viden om, hvad der virker. Puljen blev i år uddelt for femte gang.

Styregruppen for puljen har på baggrund af egen og arbejdsgruppens vurdering besluttet at støtte syv forskningsprojekter med over 7 mio. kr. Projekterne er beskrevet herunder.

Gennemgangen af projekterne er baseret på korte projektbeskrivelser, som projekterne indsendte i forbindelse med deres ansøgning til puljen. Rækkefølgen på projekterne er vilkårlig.

1. SWITCH – Kan udbredelse af HPV hjemmetest øge deltagelsen i livmoderhalskræftscreeningen og forebygge flere kræfttilfælde?

Ansøger: Jesper Hansen Bonde, Region Hovedstaden

Regional samarbejdspartner: Region Midtjylland

Bevilling: 692.433

Projektbeskrivelse

Hvor mange kvinder ville foretrække selv at tage en livmoderhalskræftscreeningsprøve derhjemme i stedet for ved en gynækologisk undersøgelse hos lægen?

Vil et tilbud om frit valg mellem screeningsmetode øge deltagelsen i screeningsprogrammet og dermed forebyggelseseffekten? Og hvad karakteriserer de kvinder, der foretrækker screening hos lægen fremfor selv at tage en prøve og vice versa?

Det er kernespørgsmålene i undersøgelsen SWITCH, hvor vi vil tilbyde 25.000 kvinder valget mellem en selv-opsamlet prøve, også kaldet HPV-hjemmetest, eller at gå til egen læge som vanligt. Kvinderne vil modtage tilbuddet i forbindelse med deres almindelige invitation til livmoderhalskræftscreeningen. Undersøgelsen indeholder store perspektiver for fremtidens forebyggelse af livmoderhalskræft og er et samarbejde mellem Region Midt og Region Hovedstaden.

Screening for livmoderhalskræft er landets største kræftforebyggelsesindsats med 400-425.000 årlige undersøgelser i regi af de danske regioner. Livmoderhalskræft skyldes HPV virus, og livmoderhalskræft skiller sig ud ved primært at ramme yngre kvinder under 50 år. I Danmark står forebyggelsen af livmoderhalskræft på to ben: Tilbud om HPV-vaccine i børnevaccinationsprogrammet og forebyggende screeningsundersøgelser for voksne kvinder mellem 23 år og 64 år. Men screeningsprogrammet oplever udfordringer, der på sigt truer med at mindske forebyggelseeffekten.

Hvert år findes ca. halvdelen af de ny diagnosticerede livmoderhalskræfttilfælde blandt kvinder, der ikke har deltaget regelmæssigt eller overhovedet i screeningsprogrammet. Deltagelsen i screeningsprogrammet er langsomt men konsekvent faldet år for år, siden den nationale monitorering af screeningsprogrammet blev påbegyndt i 2009 (Dansk Kvalitetsdatabase for Livmoderhalskræftscreening, DKLS).

Region Midtjylland og Hovedstaden har gennem en årrække arbejdet på at udvikle HPV-hjemmetest som et alternativ. Erfaringerne viser, at tilbud om HPV-hjemmetest er en stor succes blandt kvinder, der ikke deltager i screeningen med ca. 25%, der takker "ja" til tilbud om hjemmetest, når de modtager hjemmetestinvitation. Heraf har 40% ikke været screenet i 10 år eller mere. Den diagnostiske analyse af HPV-hjemmetest er fuldt kvalitetssikret og har en diagnostisk kvalitet på linje med en almindelig screeningsprøve. Sundhedsstyrelsen har i forbindelse med revision af de nationale retningslinjer i 2018 åbnet for tilbud om selv-opsamlede prøver i screeningsprogrammet til kvinder, der ikke reagerer på en invitation til screening.

Undersøgelsen vil tilbyde 25.000 kvinder valget mellem en HPV-hjemmetest eller den ordinære screeningsundersøgelse hos egen læge i forbindelse med ordinær invitation til livmoderhalskræftscreening. Hver region inviterer 12.500 kvinder mellem 23-64 år via en dedikeret invitation. En matchende gruppe, der modtager en ordinær invitation til screening, vil fungere som kontrol.

Vælger en kvinde HPV-hjemmetest efter invitation, tilmelder hun sig via regionernes allerede etablerede digitale tilmeldingssystemer. Herefter sendes et testkit med posten indeholdende en børste til prøvetagning, brugsvejledning og informationsmateriale samt en frankeret returkuvert. Testkittet er det samme, som regionerne allerede udsender som en del af screeningsprogrammet.

Når kvinden har taget hjemmetesten, returneres den med almindelig post til laboratoriet, hhv. Patologiafdelingen, Regionshospital Randers, og Patologiafdelingen, AHH-Hvidovre Hospital, hvor prøven analyseres jf. gældende procedure. Svaret på kvindens prøve afgives direkte til kvinden via digital post og sundhed.dk. Ved HPV-positive prøvesvar afgives svaret samtidig til egen læge, med henblik på opfølgning af det positive screeningsfund, jf. gældende retningslinjer.

2. SundGraviditet – et digitalt forløb for gravide med overvægt

Ansøger: Lotte Broberg, Region Hovedstaden

Regional samarbejdspartner: Region Sjælland

Bevilling: 1.500.000 kr.

Projektbeskrivelse

I Danmark er hver 3. gravide kvinde overvægtig, og andelen er stigende. Gravide med overvægt er i øget risiko for komplikationer som svangerskabsforgiftning, gestationel diabetes, kejsersnit og præterm fødsel.

På lang sigt ses også sundhedsmæssige konsekvenser, herunder en øget risiko for overvægt hos både mor og barn, også set i et livsforløb.

Forskning viser, at reduceres vægtøgningen under graviditeten, så nedsættes risikoen for komplikationer for gravide med overvægt og deres børn på både kort og lang sigt.

Der er således et stort forebyggelsespotentialer forbundet med at styrke indsatsen for en sundere livsstil for de gravide med overvægt, og det fremhæves som et indsatsområde i Region Hovedstadens Handleplan på overvægtsområdet. Graviditeten er samtidig en periode, hvor mange kvinder/familier er motiverede for livsstilsændringer, og hvor overvægt hos næste generation kan forebygges.

Brugen af digitale teknologier i forbindelse med livsstilsinterventioner er omkostningseffektive, tilgængelige og skalerbare. Resultaterne af et nyere svensk studie indikerer, at et appforløb med information om kost og fysisk aktivitet kan være en måde at reducere vægtøgningen blandt gravide med overvægt. Et nyt dansk studie oplever, at gravide ser app som en hjælp til at navigere i deres forløb, herunder i information og anbefalinger.

Formålet med dette projekt er at afprøve om et digitalt forløb med fokus på kost, fysisk aktivitet og mental støtte kan reducere vægtøgningen hos gravide med overvægt.

3. Funktionsevne i hverdagslivet blandt hjemmeboende personer over 65 år: et empirisk forskningsprojekt der bygger på kvalitative og kvantitative metodiske tilgange

Ansøger: Lisbeth Minet, Region Syddanmark

Bevilling: 706.230 kr.

Projektbeskrivelse

Vi bliver markant flere ældre i Danmark i de kommende år. I 2021 var 1.109.800 personer over 65 år og udgjorde 19 % af hele den danske befolkning. I 2050 forventes ældre at udgøre 24 % af befolkningen. Med en stigende ældrepopulation øges andelen af personer, der lever med funktionsevnetab, da funktionsevnetab er hyppigere hos personer over 65 år sammenlignet med yngre befolkningsgrupper. Det kan udfordre det danske sundhedsvæsen i form af øget resourcer til pleje, behandling og rehabilitering.

Funktionsevnetab betyder, at et menneske ikke kan udføre daglige aktiviteter og deltage i samfundslivet. Årsagen til funktionsevnetab er et samspil mellem personens kropslige og kognitive funktioner og omgivelser.

Mange faktorer kan påvirke et selvstændigt og aktivt liv hos personer over 65 år. Fysisk aktivitet er en vigtig komponent for at opnå sund aldring og bør generelt øges for at forebygge funktionsevnetab senere i livet. Indsatser med fokus på fysisk aktivitet kan forebygge fald og har en positiv virkning på udførelse af hverdagsaktiviteter og selvstændighed hos personer over 65 år med funktionsevnetab.

Dette forskningsprojekt skal skabe større viden om funktionsevne i hverdagslivet hos hjemmeboende personer over 65 år og skal give et velfunderet grundlag for at udvikle indsatser til forebyggelse af funktionsevnetab og begrænsninger i udfoldelse af hverdagen hos målgruppen. For at kunne forstå kompleksiteten ved et funktionsevnetab hos personer over 65 år retter projektet fokus på patientforløbet i et borger- og patientnært perspektiv. I forskningsprojektet udvikles et program for en funktionsforbedrende indsats, hvor aktivitet og deltagelse i hverdagslivet vil være en integreret del. For at sikre implementering af forskningen testes det udviklede program for den forebyggende indsats for at undersøge, hvad der virker for målgruppen og hvorfor. Programmet vil potentielt kunne udvides til kommuner og regioner i de ergoterapi- og fysioterapifaglige indsatser, der sigter mod at forebygge funktionsevnetab hos personer over 65 år.

Projektet deles op i fire delstudier, hvor der anvendes forskellige undersøgelsesmetoder, der har fokus på at indsamle viden om funktionsevnen hos personer over 65 år. Det udviklede program afprøves i et pilotstudie af 4 ugers varighed med inddragelse af relevante stakeholders herunder patient/borger, der modtager interventionen samt ergoterapeuter og fysioterapeuter, der giver interventionen.

Forskningsprojektet udføres i samarbejde mellem Syddansk Universitet, Odense Universitetshospital, Odense Kommune og Bergen Universitet. Brugerrådet ved

Geriatrisk Afdeling OUH Odense inddrages løbende under projektforsløbet, når der er behov for sparring på forskningsprocessen.

4. TrænSmertenVæk – en App til tidlig indsats og forebyggelse af kroniske smerter i almen praksis

Ansøger: David Høyrup Christiansen, Region Midtjylland

Regionale samarbejdspartnere: Region Nordjylland og Region Hovedstaden

Bevilling: 942.000

Projektbeskrivelse

Formålet med projektet er at forebygge kroniske smerter hos patienter i almen praksis. I projektet vil vi evaluere app'en *TrænSmertenVæk*, som er et redskab til tidlig indsats og forebyggelse af kroniske smerter i muskler og led hos patienter i almen praksis.

App'en blev lanceret i 2019 og bliver allerede i dag benyttet af praktiserende læger landet over som en tidlig behandlingsindsats til forebyggelse af kroniske smerter. På nuværende tidspunkt downloades app'en ca. 1.500 gange om måneden, og i projektet vil vi anvende de allerede indsamlede data fra app'en til at evaluere dens forebyggende effekt og samtidigt undersøge hvorfor netop denne app, modsat andre apps, har opnået udbredt anvendelse. Resultaterne fra projektet skal bruges til at sikre at app'ens forventede forebyggende potentiale udnyttes til fulde.

Sundhedsvæsenet er under et stigende pres, og udgifterne til sundhed øges kraftigt i disse år. Smerter i muskler og led er én af de væsentlige årsager til forringet fysisk helbred i Danmark og er forbundet med store individuelle og samfundsmæssige omkostninger. Én ud af fem konsultationer i almen praksis skyldes smerter i muskler og led, hvilket gør det til den hyppigste årsag til, at voksne danskere søger læge. Forekomsten af smerter i muskler og led stiger med alderen og vil, på grund af den længere levealder i befolkningen, øge presset på vores sundhedsvæsen i de kommende år. Dette kalder på forebyggende tiltag med effektive alternativer til de konventionelle sundhedsydelse. Patientuddannelse i kombination med træning og fysisk aktivitet har vist sig at være den mest effektive indsats til at reducere smerter i muskler og led og dermed forebygge, at smerterne bliver kroniske. Det har gentagende gange vist sig, at simple indsatser, hvor borgeren selv har ansvaret for sin træning, er lige så effektive som meget omfattende indsatser med superviseret træning, manuel terapi og patientuddannelse. Det har været udgangspunktet for udviklingen af app'en *TrænSmertenVæk*. App'en er udviklet efter ønske fra praktiserende læger, der manglede en lettilgængelig træningsinstruktion at kunne henvise patienter til som en tidlig indsats. App'en, der er udviklet i samarbejde med Sundhed.dk, har til formål at styrke patienternes evne til selv at håndtere smerter på et tidligt tidspunkt og dermed forebygge kroniske smerter. Derudover forventes brug af app'en at medføre et mindre brug af sundhedssystemet for den del af patienterne, der kan håndtere smerterne selv med hjælp fra app'en.

Vi vil i en to-årig projektperiode udføre to delstudier, der benytter de allerede indsamlede data (ca. 9.400 personer) og erfaringer fra de seneste tre års drift af app'en. Resultaterne bruges også til at udvikle en målrettet flerstrengt implementeringsstrategi, der skal sikre endnu bredere implementering af app'en på nationalt niveau.

Projektet udføres som et samarbejde mellem Forskningsenheder fra Region Midtjylland og Region Nordjylland i tæt samarbejde med Læge- og Patienthåndbogen samt Sundhed.dk.

5. SAFIR Family Talk – Samtalebaseret Familieintervention for Resiliens

Ansøger: Anne Ranning, Region Hovedstaden

Bevilling: 1.117.559,28 kr.

Projektbeskrivelse

Børn af forældre med psykisk sygdom har øget forekomst af risikofaktorer og negative livsudfald gennem opvæksten, og forskning viser, at over halvdelen selv udvikler en psykisk lidelse inden deres 30. leveår. Alligevel overses disse børn i det etablerede psykiatriske og kommunale system: De er usynlige i behandlingssystemet, ofte fordi de ikke har tilstrækkelige symptomer til at få hjælp i børne- og ungdomspsykiatrien, og der ikke er nok ressourcer til også at vurdere dem i voksenpsykiatrien. Samtidig får børnene sjældent støtte i kommunalt regi: I en undersøgelse baseret på 373 børn af indlagte patienter fandtes, at kun 1/3 fik støtte efterfølgende.

Dette projekt afprøver en forebyggende indsats for målgruppen i Region Hovedstadens Psykiatri forankret i to ambulatorier under Psykiatrisk Center København og Glostrup. Vi har på nuværende tidspunkt inkluderet 178 ud af 300 familier og vil kunne inkludere den sidste familie 1 december i år, såfremt vi kan skaffe det ansøgte beløb. Formålet med projektet er at foretage et lodtrækningsstudie, hvor effekten af et manualiseret, familiebaseret samtaleforløb for familier, hvor forældre er ramt af psykisk lidelse, undersøges. En væsentlig fordel ved netop dette samtaleforløb er synligheden og forankringen i det psykiatriske behandlingssystem, da interventionen udføres af klinikere sideløbende med sædvanlige kliniske opgaver og for det meste i klinikken. Hertil er samtaleforløbet i sit udgangspunkt en mindre indgribende og kortere intervention sammenlignet med andre afprøvede interventioner på området, og det er således nemmere at implementere i et etableret behandlingssystem. Projektet adskiller sig desuden fra andre studier ved at have en transdiagnostisk tilgang til forældres psykiske sygdom, hvor familien inkluderes på baggrund af alle psykiatriske diagnoser og selvmordsadfærd hos forældre.

Projektet inkluderer 300 patienter, der har været i kontakt med Region Hovedstadens Psykiatri indenfor de seneste 2 år og har minimum et barn mellem 7-17 år. De medvirkende familier skal igennem et undersøgelsesbatteri bestående af både interviews og diverse spørgeskemaer. Undersøgelserne gentages efter 4

og 12 måneder, hvilket gør det muligt at studere ændring og udvikling over tid. Efter de indledende undersøgelser bliver familierne tilfældigt fordelt til enten Family Talk eller standardbehandling. Halvdelen af familierne tildeles altså samtaleforløbet SAFIR Family Talk, og den anden halvdel modtager standardbehandlingen i psykiatrisk og kommunalt regi. I psykiatrisk regi er det ofte en enkelt familiesamtale. Hvad familierne ellers modtager i kommunalt eller andet regi er varierende.

Dette forskningsprojekt bidrager med viden om forebyggelse af psykisk sygdom hos børn af psykisk syge forældre og kan potentielt være en vigtig del af den langsigtede løsning på den aktuelle mentale sundhedskrise ved at forbedre disse børns livsomstændigheder og forebygge psykisk lidelse hos dem. For at styrke samarbejdet med den kommunale sektor omkring målgruppen, samarbejder vi desuden med Københavns Kommunes Borgercenter Børn og Unge, som henviser familier til SAFIR og får tilbagemeldinger og underretninger fra os. Projektet bidrager derfor også med viden om, hvilke potentialer et tværsektorielt samarbejde har for at forebygge psykisk sygdom, og hvordan indsatser i forhold til udsatte familier kan udformes. Projektets resultater vil dermed være relevante for alle landets kommuner.

6. Kan peer-støtte i en familiebaseret intervention fremme trivsel og forebygge psykisk lidelse blandt unge pårørende? – En procesevaluering af peer-støtte til unge pårørende (13-17 år) af forældre med psykisk lidelse i den komplekse intervention 'VIA Family Version 2.0'

Ansøger: Lene Falgaard Epløv, Region Hovedstaden

Regional samarbejdspartner: Region Nordjylland

Bevilling: 1.072.336,20

Projektbeskrivelse

Psykiske lidelser udgør et stort folkesundhedsproblem, og mange familier har et familiemedlem, der er ramt af alvorlig psykisk lidelse. Børn og unge, der lever med forældres psykiske lidelse, har højere risiko for at udvikle psykiske lidelser og funktionsnedsættelser end deres peers/jævnaldrende, hvorfor det er vigtigt, at der udvikles virksomme forebyggelsesindsatser. En lovende tilgang er peer-støtte, hvor peers bruger egne, levede erfaringer med forældres psykiske lidelse til at yde gensidig støtte til andre i lignende livsomstændigheder.

Dette projekt er en del af evalueringen af VIA FAMILY Version 2.0 interventionen, placeret på Forskningscenter for Familiebaserede Interventioner, der både er lokaliseret i Region Hovedstaden og Region Nordjylland.

VIA Family Version 2.0 er kompleks, fordi interventionen har flere interagerende komponenter og bygger på en multidisciplinær, holistisk og tværgående team-model, som er udviklet med stærk inspiration fra OPUS-team behandlingen, som er nationalt udbredt i Danmark, erfaringer fra pilotprojektet VIA Family og de

igangværende forskningsprojekter SAFIR Family Talk samt klinisk erfaring opnået ved Center for Pårørende, Region Nordjylland. Modellen er afprøvet i pilotprojektet VIA Family i Region Hovedstaden, hvorefter VIA Family Version 2.0 er blevet udvidet til Region Nordjylland og har fået tilføjet komponenten gruppebase-rede peer-støtte interventioner rettet mod forældre med psykisk lidelse, deres børn samt øvrige pårørende. Peer-støtte grupperne er co-ledte, dvs. at de faciliteres i et samarbejde mellem en fagprofessionel og en peer-støtte medarbejder. Udvikling og evaluering af VIA Family Version 2.0 følger den britiske Medical Research Council's (MRC) retningslinjer for udvikling og evaluering af komplekse interventioner. I planlægningsfasen af VIA Family Version 2.0 (første semester 2023) vil manualer for peer-støtteinterventionerne blive udarbejdet i samskabelsesprocesser med modtagere af peer-støtte, peer-støtte medarbejdere og fagprofessionelle.

Nærværende delprojekt har til formål at undersøge virkningsmekanismer i den co-ledte peer-støtteintervention rettet mod de unge pårørende (13-17 år) til forældre med psykisk lidelse i en kvalitativ procesevalueringssammenhæng. Procesevalueringer kan supplere lodtrækningsforsøg ved at undersøge forventede og uventede mekanismer i en given intervention ved hjælp af kvantitative data, såvel som kvalitative metoder. Vi vil undersøge de kvalitative mekanismer, hvor igennem interventionen medfører forandringer med fokus på peer-støttedelen. Denne viden er afgørende for både at forstå, hvordan de potentielle virkningsmekanismer af peer-støtte opstår i en co-ledt gruppe målrettet unge pårørende, og hvordan disse virkningsmekanismer kan repliceres i lignende fremtidige interventioner.

Den kvalitative dataindsamling udføres via fokusgruppeinterviews med henholdsvis unge pårørende, peer-støtte medarbejdere og fagprofessionelle i både Region Hovedstaden og Region Nordjylland. Alle fokusgruppeinterviews udføres af to forskere uddannet inden for sundhedsfremme og forebyggelse, som begge har egne levede erfaringer med forældres psykiske lidelse. I dette projekt betragtes de levede erfaringer som erfaringskompetencer, der anvendes på lige fod med den forskningsfaglige viden.

Perspektiverne for VIA Family Version 2.0 er at levere en helhedsorienteret støtte til familier ramt af forældres psykisk lidelse, da hypotesen er, at dette vil styrke børnene og de unges evner til at tilpasse sig forandringer i livet, som vil fremme trivsel og reducere risiko for udvikling af senere psykisk lidelse. Perspektiverne for dette delprojekt, der belyser de aktive virkningsmekanismer i, hvordan, hvornår og under hvilke omstændigheder peer-støttegrupper potentielt kan fremme trivsel og støtte forebyggelse af psykisk lidelse blandt unge pårørende, kan bidrage til yderligere implementering af evidensbaseret peer-støtte i familiebase-rede interventioner i psykiatrien.

7. Fall-prevention in people with osteoarthritis and the role of exercise therapy

Ansøger: Søren T. Skou, Region Sjælland

Regional samarbejdspartner: Region Syddanmark

Bevilling: 1.153.026 kr.

Projektbeskrivelse

Fald kan føre til skade, funktionstab, tab af afhængighed, tidlig sygdom og sågar død og er en folkesundhedsmæssig udfordring – dog bliver der sjældent taget hånd om faldrisiko hos folk med artrose i primær praksis.

Projektets formål er at undersøge faldrisiko hos folk med artrose og om træningsterapi målrettet folk med artrose, der allerede er implementeret i fysioterapipraksis i Danmark (GLA:D), kan forbedre fald-risikoen, eller om der er behov for en mere målrettet indsats. Hvis der er behov for en mere målrettet indsats, er formålet yderligere at afprøve et faldforebyggende tillæg til GLA:D for folk med faldrisiko med henblik på implementering.

Projektet tager udgangspunkt i GLA:D-projektet, hvor flere tusinde personer med artrose årligt deltager i et struktureret forløb med træning og patientuddannelse hos en certificeret fysioterapeut – enten på en privat klinik eller i en kommune.

Dette udgangspunkt giver en unik mulighed for hurtigt at kunne skabe værdifuld viden om fald og faldforebyggelse med høj relevans for klinisk praksis i hele Danmark og internationalt. Projektets implikationer og muligheder for efterfølgende implementering er samtidig høje, idet resultaterne kan integreres direkte i GLA:D og dermed blive standardbehandling for borgere med artrose i risiko for at falde.